

# Keuze-enquête met informatiebeoordeling

## Een weerwoord aan Neijens, De Ridder en Saris

C.A.J. Vlek\*

### Summary

*Choice questionnaire with prior information evaluation; a response to Neijens, De Ridder and Saris (February, 1988)*

*The author reacts to a vivid defense by Neijens et al. of the scientific qualities of the Choice Questionnaire and to their suggestion that faulty arguments and neglect of relevant facts have overshadowed his appraisal. Further experimentation is recommended as a way to clarify several issues and test for the validity of crucial assumptions.*

Op verzoek van een redactielid heb ik in *Mens en Maatschappij*, no. 4, nov. 1987, een besprekingsartikel gewijd aan de dissertatie van P.C. Neijens (VU Amsterdam, maart 1987) getiteld: *The Choice Questionnaire*. Mijn kritische analyse van het zeer verdienstelijke project dat Saris, Neijens en De Ridder hebben uitgevoerd in het kader van de Maatschappelijke Discussie Energiebeleid (de BMD, 1981-1983), leidde tot de algemene conclusie dat hun keuze-enquête een paar fundamentele tekorten vertoont, dat enkele wezenlijke vragen in het evaluatie-onderzoek onbeantwoord zijn gebleven, en dat daarom de keuze-enquête als recept voor publieke opiniepeilingen met reserves moe(s)t worden gezien.

Op de enigszins verhitte reactie van de ontwerpers van de keuze-enquête in *Mens en Maatschappij*, no. 1, februari 1988, dat deze conclusies op zijn minst gedeeltelijk zijn gebaseerd op onjuist en onzinnig redeneren en op gebrek aan deskundigheid, kan het volgende worden geantwoord.

1. Neijens c.s. en ik verschillen niet van mening over het feit dat de keuze-enquête een 'bruikbaar instrument' is voor het peilen van geïnformeerde opinies over energiebe-

\* De auteur is verbonden aan de Vakgroep Psychologie van de Rijksuniversiteit Groningen en was lid van de Stuurgroep Maatschappelijke Discussie Energiebeleid.

leid, waarover hun evaluatie-onderzoek overwegend 'bevredigende' resultaten heeft opgeleverd. Waar het om gaat, is in hoeverre de keuze-enquête een wetenschappelijk (en dan vooral beslissingstheoretisch) waterdicht meetinstrument is.

2. In hun onderzoek is door Neijens c.s. inderdaad gewerkt met diverse vergelijkingscondities ter bestudering van mogelijke effecten van de informatiebeoordeling op de uiteindelijke keuzes t.a.v. verschillende energiebronnen. Daarbij waren echter niet de controlecondities met behulp waarvan antwoord zou zijn verkregen op enkele door mij gestelde wezenlijke vragen.

3. Gegeven de vooraf vastgestelde probleemrepresentatie – niet de meest flexibele – en binnen het kader van een als geldig aangenomen additief-gewogen nutsmodel, is de cruciale kwestie van het weglaten van niet-saillante aspecten van mogelijke energiebronnen door Neijens c.s. formeel correct aangepakt. Wat ik heb willen aanstippen is het feit dat 'weglaten', met de bijbehorende nul-evaluatie van aspecten, zodanig riskante assumpties lijkt in te houden, dat juist ook op dit punt experimenteel vooronderzoek had moeten worden gedaan. Pas daarna lijken valide uitspraken mogelijk over de eventuele 'kwaliteit van de keuzen' in het licht van de voorafgaande informatiebeoordeling.

4. Het is moeilijk in te zien waarom het 'onzinnig' zou zijn om de resultaten op een standaard-kernenergievraag *volgend* op de keuze-enquête, te vergelijken met de antwoorden op diezelfde vraag wanneer daaraan geen uitvoerige informatiebeoordeling vooraf is gegaan. Zo'n vergelijking zegt iets over de vraag wat de keuze-enquête er toe (of af) doet in een situatie waarin het publiek door jarenlange mediaberichtgeving betrekkelijk solide voorkeuren heeft kunnen vormen t.a.v. diverse mogelijkheden voor elektriciteitsopwekking.

5. Door Neijens c.s. wordt ten onrechte de indruk gewekt dat het zgn. BMD-vragenformulier een concurrentpositie innam t.o.v. de keuze-enquête. Voor de Stuurgroep-MDE is de keuze-enquête steeds een afzonderlijk project geweest. De Sg-MDE had echter niet te maken met 1500 respondenten van een lang voorbereide en niet geheel zelfstandig door te werken keuze-enquête, maar met tienduizenden BMD-deelnemers voor wie in korte tijd een beknopt, beproefd, en zonder hulp in te vullen formulier met duidelijke keuzevragen moest worden gemaakt. De Sg-MDE heeft nimmer de volle pretentie gekoesterd daarmee een wetenschappelijk verantwoord instrument te hebben ontwikkeld.

6. Neijens c.s. gaan in hun repliek op mijn besprekingsartikel iets te ver, wanneer zij de oude koe van de huns inziens onvoldoende uitgesplitste kernenergie-opties in het BMD-vragenformulier uit de sloot halen. Dit punt werd noch in Neijens' dissertatie, noch in mijn besprekingsartikel aan de orde gesteld.

7. Als poging tot significante verbetering van traditionele methoden van publiek

opinie-onderzoek is het project van de keuze-enquête een geslaagd experiment geweest. Ter rechtvaardiging van het niveau van zelfverzekerdheid waarmee de auteurs hun methodiek verdedigen, lijkt echter voortgezet experimenteel onderzoek onontbeerlijk.

#### Literatuur

- Neijens, P.C. (1987). *The Choice Questionnaire: design and evaluation of an instrument for collecting informed opinions of a population*. Amsterdam: Free University Press.
- Neijens, P., De Ridder, J.A., & Saris, W.E. (1988). Informatiepresentatie in een enquête. *Mens en Maatschappij*, 63 (1), 77-86.
- Vlek, C.A.J. (1987). Peiling van publieksvoorkeuren over energiebeleid; een keuze-enquête met voorafgaande informatiebeoordeling, *Mens en Maatschappij*, 62 (4), 401-418.

(Discussie gesloten, *Redactie*)